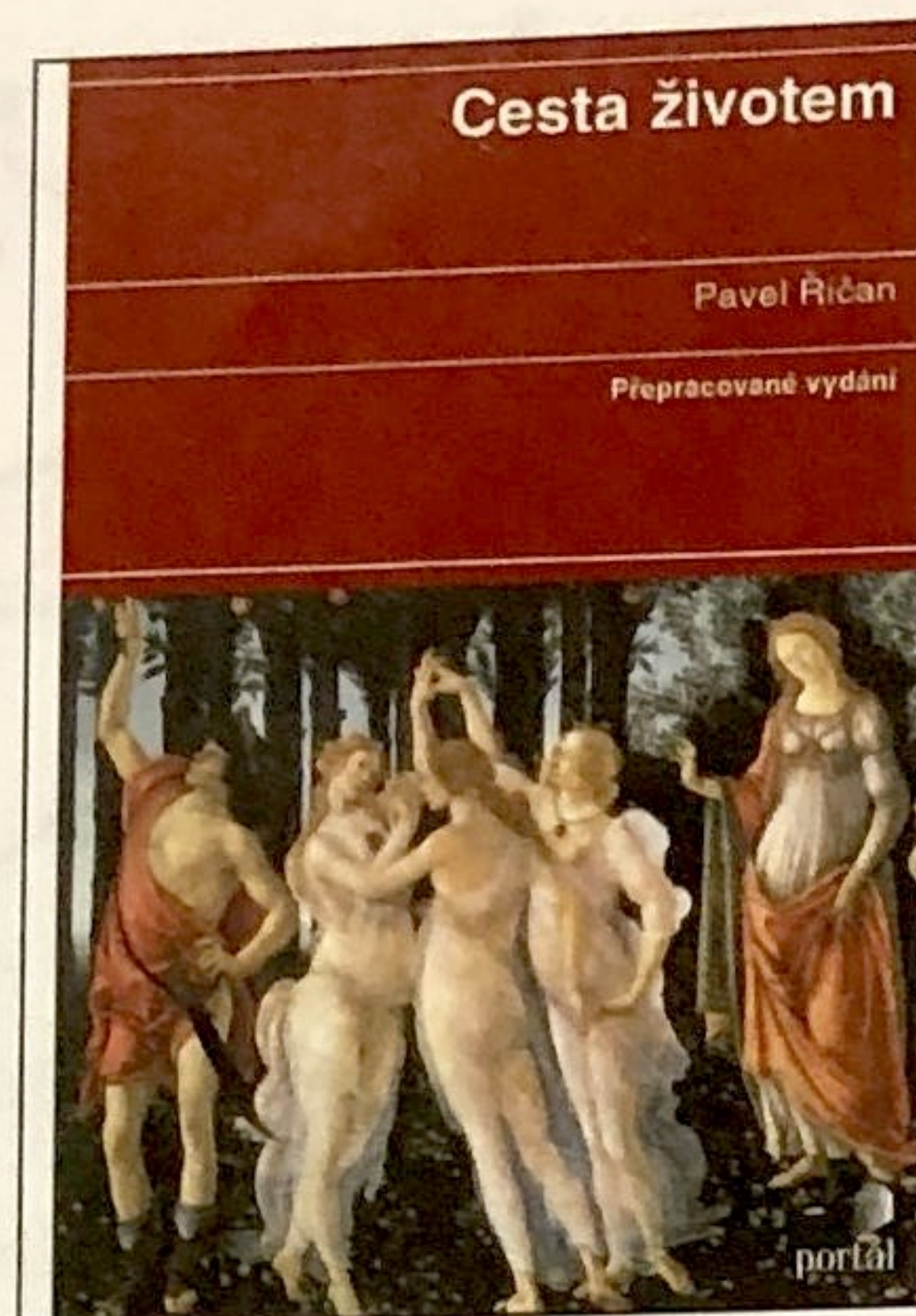

Pavel Říčan: Cesta životem.

Praha, Portál 2004. 390 s.

V minulých týdnech se na trhu po letech objevilo nové vydání úspěšné knihy P. Říčana. Je to dílo důkladně zpracované, dobře čitelné, plné vhodných příkladů i autorových zkušeností. Složitá dynamika vývoje člověka od „klína mateřského“ až po terminální fázi se nesnadno zachycuje. Vývoj jedince bývá plný zákrutů, plánů, nadějí, ale i zklamání, svízelů a obtíží. Zobecnění není jednoduché. Autor tuto obtíž zvládl a zachytil putování po životní stezce plasticky, bez zjednodušování a s patřičným nadhledem. Sleduje člověka v jeho vztazích přátelských, partnerských i pracovních. Podněcuje k vlastnímu přemýšlení a ke konfrontaci vlastních zkušeností s textem.

Struktura knihy je analogická s prvním vydáním. Podle stránkování je text asi o 10 % kratší. Autor vypustil reprodukce a některé tabulky. Nacházím však řadu nových poznatků: objevují se například úvahy o roli víry v životě. Poněkud potlačena je stať o odchodu do důchodu: sociální podmínky jsou dnes diferencovanější než před lety. Velmi užitečná je partie o dnešním dospívání, která se vyhýbá současným zjednodušeným úvahám o dnešní mládeži.

Při četbě se mi vynořily dvě otázky, z nichž jedna zní: Do jaké míry se za 15 let změnila naše životní cesty? Zdá se mi, že u lidí starších 45 let se objevuje mnohdy jakási ztráta životních jistot. Nezaměstnanost a ztráty pracovních perspektiv jsou novou hrozbou. Odtlumila se též agresivita a různé formy hospodářské kriminality. Součástí „učící se“ společnosti je potřeba přeškolení, doplňování vědomostí i dovedností. Pro mladší generaci je to již samozřejmé. Mnozí se dostali do světa a získali jiné zkušenosti než kdysi jejich rodiče – a o prarodičích nemluvě. Na proměnlivost zaměstnání budou lépe připra-

veni. Analyzovat podobné vývojové trendy je obtížné. Žijeme v nich a nemáme patřičný odstup pro potřebný nadhled.

Souvisí s tím i druhá otázka: Do jaké míry jsou obecné vývojové zákonitosti ovlivněny proměnami historického času a odlišnými zkušenostmi jednotlivých věkových kohort? Jsou dnešní čtyřicátníci stejní jako byli stejně staré osoby před 20 lety? Kohorta, která prožívala roky 1968 ve věku kolem 20 let bude svými zkušenostmi i postoji jiná než kohorta, která v té době teprve přicházela na svět a ve 20 letech prožívala rok 1989. Základní zákonitosti vývoje jistě zůstávají stejné, ale svět se rychle mění a mění se i životní podmínky různých věkových skupin. I zde vidím námět pro budoucí debatu.

Naznačené otázky nemění nic na tom, že Říčanova kniha je potřebná a užitečná. Ne- ní to akademická učebnice, ale osloví – stejně tak jako první vydání – čtenáře, kteří hledají cesty k sebepoznání a snad i k hledání smyslu života. V hyperprodukci současné psychologické literatury je Říčanova kniha zřejmou stálicí, za kterou můžeme poděkovat a těšit se, že není autorovým posledním slovem o složitém putování člověka po stezkách života a po hledání přátelských i partnerských opor.

Václav Břicháček